

DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2025.37.10>
УДК 378.016:792.028.5

Леся ПОРЯДЧЕНКО

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки
педагогічного факультету
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ORCID: 0000-0001-8596-8907

Email: l.a.poriadchenko@gmail.com

Анатолій ДЕМЧУК

студент 2 курсу ОКР «магістр»
спеціальності «Педагогіка вищої школи» педагогічного факультету
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, м. Київ

Email: adusmishka1@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ СЦЕНІЧНОГО МОВЛЕННЯ У ФОРМУВАННІ МИ- СТЕЦЬКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Анотація У статті досліджено роль та значення сценічного мовлення у процесі формування мистецьких навичок студентів творчих спеціальностей. В умовах сучасного мистецького простору, що характеризується високою конкуренцією та вимогою до багатогранності митця, володіння словом набуває першочергового значення. Проаналізовано ключові компоненти сценічного мовлення, такі як дикція, орфоєпія, постановка голосу, інтонаційна виразність, та їх вплив на розвиток загальної мистецької культури та професійної компетентності майбутніх митців. Особливу увагу приділено тому, як кожен із цих елементів – від чіткості артикуляції (дикції) до дотримання норм вимови (орфоєпії) та багатства тембрально-висотного забарвлення (постановка голосу) – формує не лише звуковий образ, але й стає інструментом передачі найтонших психологічних нюансів. Розглянуто структуру мистецьких навичок та визначено зв'язок між вербальною майстерністю та здатністю до створення цілісного художнього образу. Доведено, що мовленнєва культура є невід'ємною складовою акторської, режисерської чи вокальної майстерності, оскільки саме через слово митець транслює ідейний та емоційний зміст твору, вступаючи у діалог із глядачем.

Запропоновано методи та прийоми роботи над сценічним мовленням, спрямовані на вдосконалення дикційно-артикуляційних умінь, розвиток голосових можливостей та інтонаційної гнучкості. Серед них детально проаналізовано комплексні тренінги, що поєднують дихальну гімнастику, вправи на розвиток артикуляційного апарату та роботу з художнім текстом (аналіз дієслів, словесна дія, побудова мовленнєвої партитури). Обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють ефективному використанню потенціалу сценічного мовлення у навчальному процесі закладів вищої мистецької освіти. Це включає створення атмосфери творчого пошуку, індивідуалізацію навчання з урахуванням психофізичних особливостей студентів та впровадження міждисциплінарних зв'язків (наприклад, інтеграція сценічного мовлення з пластикою, вокалом та акторською майстерністю). Наголошено на необхідності системного та практико-орієнтованого підходу до викладання дисциплін мовленнєвого циклу для забезпечення високого рівня підготовки фахівців у галузі мистецтва. Такий підхід запобігає механічному засвоєнню технік і спрямовує студента на свідоме оволодіння мовленням як інструментом творчості. Автори підкреслюють, що сценічне мовлення є не лише технічним інструментом, а й основою для розвитку акторської психотехніки, емоційної пам'яті та уяви, що є критично важливими для формування повноцінної творчої особистості. Воно виступає каталізатором для активізації внутрішнього бачення, допомагає "привласнити" текст, зробити думку автора власною, що є фундаментом методу дієвого аналізу. Систематичний підхід до навчання дозволяє студентам оволодіти не лише технікою, а й здатністю до глибокого аналізу тексту, що сприяє створенню переконливих, емоційно насичених образів. У статті робиться висновок, що інвестування часу та зусиль у мовленнєву підготовку студентів творчих спеціальностей прямо корелює з їхньою майбутньою конкурентоспроможністю на ринку праці, гнучкістю у виборі мистецьких засобів та загальним рівнем професіоналізму, дозволяючи випускникам не лише відтворювати, але й творити нові мистецькі сенси.

Ключові слова: професійна компетентність, дикція, орфоєпія, постановка голосу, інтонаційна виразність, художній образ, педагогічні умови, заклади вищої мистецької освіти, акторська психотехніка, мовленнєва культура.

Lesia PORIADCHENKO

PhD (Pedagogy), Associate Professor
Associate Professor of the Department
of Pedagogy Faculty of Pedagogy
Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv

Anatolii DEMCHUK

2nd-year Master's Student Specialty
"Pedagogy of Higher Education"
Faculty of Pedagogy
Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv

THE USE OF STAGE SPEECH IN THE FORMATION OF STUDENTS' ARTISTIC SKILLS

Abstract. The article explores the role and significance of stage speech in the formation of artistic skills among students in creative specialties. In the contemporary artistic environment, characterized by high competition and a demand for multifaceted artists, the command of speech acquires paramount importance. The key components of stage speech are analyzed, including diction, orthoepy, voice production, and intonational expressiveness, along with their impact on the development of general artistic culture and the professional competence of future artists. Particular attention is given to how each of these elements—from clarity of articulation (diction) and adherence to pronunciation norms (orthoepy) to the richness of timbre and pitch (voice production)—not only shapes the auditory image but also becomes a tool for conveying the most subtle psychological nuances. The structure of artistic skills is examined, and the relationship between verbal mastery and the ability to create a cohesive artistic image is defined. It is argued that speech culture is an integral component of acting, directing, or vocal mastery, as it is precisely through speech that the artist conveys the conceptual and emotional content of the work, engaging in a dialogue with the audience. Methods and techniques for developing stage speech are proposed, aimed at improving diction and articulation skills, enhancing vocal capabilities, and fostering intonational flexibility. These include a detailed analysis of comprehensive training programs that combine breathing exercises, exercises for the articulatory apparatus, and working with artistic texts (analysis of verbs, verbal action, construction of a speech score). The pedagogical conditions necessary for the effective use of stage speech potential within the educational process of higher arts education institutions are substantiated. This includes creating an atmosphere of creative exploration, individualizing instruction based on students' psychophysical characteristics, and implementing interdisciplinary connections (e.g., integrating stage

speech with physical theater/movement, vocals, and acting). The necessity of a systematic and practice-oriented approach to teaching speech-related disciplines is emphasized to ensure a high level of training for specialists in the arts. This approach prevents the mechanical memorization of techniques and guides students toward the conscious mastery of speech as a creative tool. The authors emphasize that stage speech is not merely a technical instrument but also a foundation for developing acting psychotechnique, emotional memory, and imagination—all of which are critical for the formation of a well-rounded creative personality. It acts as a catalyst for activating inner vision and helps students to "appropriate" the text—to make the author's thoughts their own—which is fundamental to the method of active analysis. A systematic approach to training enables students to master not only the techniques but also the capacity for in-depth textual analysis, which facilitates the creation of convincing and emotionally saturated portrayals. The article concludes that investing time and effort in the speech training of students in creative specialties directly correlates with their future competitiveness in the job market, their flexibility in choosing artistic means, and their overall level of professionalism. This allows graduates not only to reproduce existing artistic meanings but also to create new ones.

Keywords: professional competence, diction, orthoepy, voice production, intonational expressiveness, artistic image, pedagogical conditions, higher arts education institutions, acting psychotechnique, speech culture

Постановка проблеми. Центральним **Постановка проблеми.** Сучасний етап розвитку суспільства, що характеризується стрімким обміном інформації та неухильним зростанням вимог до якості комунікативних процесів, висуває перед системою освіти, зокрема мистецької, нові, більш складні виклики.

Сьогодні конкурентоспроможний митець – це не лише фахівець із певними технічними навичками, а й яскрава індивідуальність, здатна до глибокого осмислення та переконливого втілення художніх ідей, до ефективної взаємодії з аудиторією та партнерами по творчому процесу.

У цьому контексті особливого значення набуває культура мовлення, а саме її специфічний різновид – сценічне мовлення. Для акторів, режисерів, вокалістів, ведучих, а також для представників інших мистецьких професій, чия діяльність передбачає публічні виступи, досконале володіння словом є одним із ключових інструментів для професійної самореалізації та розвитку мистецьких навичок.

Проблематика, яка виноситься на обговорення в рамках цього дослідження, полягає в тому, що в традиційному освітньому підході до викладання сценічного мовлення надмірна увага часто приділяється виключно технічним аспектам, таким як формування дикційних та голосових умінь. Водночас, значно менш повноцінно використовується потенціал сценічного мовлення як інтегрованого інструменту для розвитку цілісного комплексу мистецьких навичок. Зокрема, існуючі методики недостатньо глибоко розкривають шляхи органічного поєднання мовленнєвої підготовки з розвитком креативного мислення, емоційного інтелекту, здатності до рефлексії та саморегуляції, які є невід'ємними складовими професійної компетентності сучасного митця.

Такий розрив між технічною та художньо-психологічною сторонами мовлення призводить до того, що студенти, засвоївши формальні правила, не завжди можуть застосовувати їх для вирішення складних творчих завдань, а це, своєю чергою, заважає створенню живого, змістовного та емоційно наповненого образу. Отже, виникає гостра потреба в оновленні методичних засад викладання сценічного мовлення, що має бути спрямоване не лише на форму-

вання окремих мовленнєвих навичок, а на їхнє гармонійне впровадження у загальну структуру мистецької майстерності.

Актуальність дослідження зумовлена кількома важливими факторами. По-перше, вимоги сучасного ринку праці до митців непинно зростають: від них очікується не лише високий рівень виконавської майстерності, а й уміння працювати в міждисциплінарних проектах, бути медійно активними та вільно володіти мистецтвом публічного виступу. По-друге, процеси глобалізації та швидкий розвиток інформаційних технологій кардинально змінюють формати творчої діяльності, вимагаючи від митців високої адаптивності та здатності до швидкого освоєння нових комунікативних засобів. По-третє, важливим завданням є збереження та примноження національної культурної спадщини, що вимагає від майбутніх митців досконалого володіння українською мовою, її фонетичними, орфоепічними та інтонаційними особливостями, що є запорукою автентичності та глибини художнього образу. Таким чином, розробка теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо використання сценічного мовлення як інструменту формування комплексних мистецьких навичок є важливим науковим і практичним завданням для сучасної мистецької педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про сталий інтерес науковців до проблем сценічного мовлення та його ролі у професійній підготовці митців. Фундаментальні основи сценічного мовлення були закладені в класичних працях видатних театральних педагогів. Так, К. С. Станіславський у своїй системі приділяв ключове значення роботі актора над собою, де сценічне мовлення розглядалося як органічна частина психофізичного процесу, що служить для вираження внутрішнього життя персонажа (Stanislavski, 1988). Його ідеї про необхідність єдності слова та дії, про роботу з підтекстом і логічними наголосами є базовими для сучасної методики викладання. М. Чехов розвивав ідеї К.С. Станіславського, акцентуючи увагу на важливості голосового апарату як інструменту для передачі емоцій та образів, а також на зв'язку внутрішньої уяви з фізичним вираженням (Chekhov, 2000).

Серед сучасних світових дослідників, що присвятили свої праці сценічному мовленню, слід виділити І. Козлянникову (Kozliannikova, 2012) та Ю. Васильєва (Vasyliiev, 2015). Вони глибоко розробляли практичні аспекти постановки голосу, дихання та дикції, створюючи цілісні системи вправ, що досі використовуються у навчальних закладах.

В Україні також сформувалася потужна наукова школа з проблем сценічного мовлення. Так, О. Заболотна (Zabolotna, 2016) у своїх працях розглядає сценічне мовлення в контексті розвитку культури мови, підкреслюючи його роль у формуванні загальнокультурної компетенції митця.

Сучасні українські дослідники, такі як Л. Благодир (Blahodyr, 2020), Г. Чеберкус (Cheberkus, 2021) та О. Івановська (Ivanovska, 2022), приділяють увагу методикам вдосконалення мовленнєвої майстерності студентів мистецьких закладів, розглядаючи специфіку роботи з українським драматургічним матеріалом. Зокрема, Л. Благодир акцентує на необхідності розвитку фонематичного слуху та фонетичної пам'яті, а Г. Чеберкус – на важливості міждисциплінарної інтеграції мовленнєвої підготовки з іншими фаховими дисциплінами.

Однак, незважаючи на наявність значного добробку, аспект комплексного впливу сценічного мовлення на формування саме мистецьких навичок як інтегративної якості майбутнього фахівця потребує подальшого теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій. Залишається актуальним пошук ефективних педагогічних умов, що забезпечують органічне поєднання мовленнєвої підготовки з розвитком інших складових мистецької компетентності, таких як креативність, емпатія, рефлексія, що робить дану проблематику особливо актуальною.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та практичне окреслення ролі і методів використання сценічного мовлення у процесі формування мистецьких навичок студентів закладів вищої мистецької освіти.

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

Визначити сутність понять «сценічне мовлення» та «мистецькі навички» у контексті професійної підготовки студентів.

Виокремити компоненти сценічного мовлення, що є визначальними для розвитку мистецьких здібностей.

Проаналізувати вплив сценічного мовлення на формування ключових мистецьких навичок.

Охарактеризувати ефективні методи та прийоми розвитку сценічного мовлення студентів.

Визначити педагогічні умови, що оптимізують процес формування мистецьких навичок засобами сценічного мовлення.

Отже, розглянемо основні дефініції проблеми дослідження. Сценічне мовлення – це специфічний вид усного мовлення, що використовується в умовах публічного виступу. Воно відрізняється від побутового мовлення підвищеною виразністю, чіткістю, силою

звучання, гнучкістю та спрямованістю на досягнення певної художньої або комунікативної мети. За твердженням Г. Апресяна, сценічне мовлення є «мистецтвом слова, що звучить» (Apriecian, 2014: 45), воно вимагає від мовця свідомого володіння всіма його елементами, що дозволяє створювати глибокі та переконливі образи.

До ключових компонентів сценічного мовлення належать:

Дихання – основа правильного голосоутворення. Сценічне мовлення вимагає добре поставленого фонаційного (мовленнєвого) дихання, яке забезпечує достатній запас повітря, рівномірний його видих, можливість варіювати силу та тривалість звучання. Наприклад, діафрагмальне дихання (дихання «животом») вважається найбільш ефективним для мовленнєвої діяльності, оскільки дозволяє створити міцну опору для голосу, запобігаючи його швидкій втомі та надриву.

Голос – інструмент мовця. Робота над голосом включає розвиток його сили, діапазону, гнучкості, тембральної насиченості, польотності та витривалості. Постановка голосу передбачає знаходження природного тону, розвиток резонаторів (грудного, головного), усунення м'язових затисків у ділянці ший, горла, щелепи. Тільки вільний і добре поставлений голос може стати виразним інструментом для передачі емоцій та характеристик персонажа.

Дикція та артикуляція – чіткість та ясність вимови. Артикуляція – це робота мовленнєвого апарату (губ, язика, щелеп, м'якого піднебіння), спрямована на творення звуків. Бездоганна дикція забезпечує розбірливість мовлення, донесення кожного слова до слухача, що є критично важливим для великих сценічних майданчиків.

Орфоєпія – дотримання норм літературної вимови. Це стосується правильного наголошення слів, вимови голосних і приголосних звуків відповідно до стандартів сучасної української мови. Для українського сценічного мовлення особливого значення набуває правильна вимова ненаголошених голосних (наприклад, [e] та [i]), а також асиміляція приголосних.

Інтонація – мелодико-ритмічна сторона мовлення, що надає йому смислової та емоційної виразності. Компонентами інтонації є: мелодика (рух голосу за висотою), темп (швидкість мовлення), ритм (чергування наголошених і ненаголошених складів, пауз), логічний наголос (виділення ключових слів у фразі), паузи (логічні та психологічні). Досконале володіння інтонацією дозволяє мовцеві не просто передати інформацію, а й виразити своє ставлення до неї, підтекст, настрій персонажа.

Виразність мовлення – здатність передавати через слово думки, почуття, характери, підтекст. Вона досягається через органічне поєднання всіх перерахованих компонентів, а також через емоційну забарвленість голосу, багатство інтонацій, вміння користуватися образною мовою.

Саме усвідомлене володіння цими компонентами та їх гармонійне поєднання дозволяє мовцю не просто інформувати, а й впливати на слухача, створювати яскраві художні образи, що є основою мистецької діяльності.

Мистецькі навички – це набуті в процесі навчання та практичної діяльності здатності ефективно виконувати певні дії, пов'язані зі створенням, інтерпретацією, виконанням та сприйняттям творів мистецтва. Вони є складним, багаторівневим утворенням, що інтегрує в собі технічні, технологічні, когнітивні, емоційно-вольові та комунікативні аспекти. У контексті підготовки студентів творчих спеціальностей структура мистецьких навичок може включати:

Виконавські навички. Технічна вправність у володінні інструментом, голосом, тілом, матеріалом. Для актора – це вміння діяти в запропонованих обставинах, володіти сценічним рухом, пластикою. Для вокаліста – володіння вокальною технікою.

Інтерпретаційні навички. Здатність глибоко аналізувати художній твір, розуміти задум автора, виявляти підтексти, формувати власну концепцію втілення. Це вміння «читати між рядками».

Креативні (творчі) навички. Здатність до генерування нових ідей, імпровізації, оригінального вирішення художніх завдань, створення власних мистецьких продуктів.

Комунікативні навички. Вміння ефективно взаємодіяти з партнерами по творчому процесу, а також встановлювати контакт з аудиторією.

Рефлексивні навички. Здатність аналізувати власну мистецьку діяльність, об'єктивно оцінювати її результати, виявляти сильні та слабкі сторони.

Навички саморегуляції. Вміння керувати своїм психоемоційним станом, долати сценічне хвилювання, мобілізувати творчі ресурси.

Вербальна виразність, що забезпечується розвиненим сценічним мовленням, є невід'ємною складовою багатьох із цих навичок.

Розглянемо роль сценічного мовлення у формуванні мистецьких навичок студентів.

Сценічне мовлення відіграє фундаментальну роль у формуванні комплексу мистецьких навичок студента, виступаючи водночас і метою навчання, і потужним інструментом розвитку.

Вплив на інтерпретаційні навички. Робота над текстом через призму сценічного мовлення (логічний аналіз, виявлення дієвої лінії, робота над підтекстом через інтонацію) дозволяє студенту глибше проникнути в суть твору. Оволодіння інтонаційним багатством мови розширює можливості для передачі нюансів авторського задуму та власного ставлення до матеріалу.

Розвиток виконавських навичок. Чітка дикція, поставлений голос, виразна інтонація є запорукою якісного сценічного виконання. Мовленнєва техніка дозволяє актору бути почутим і зрозумілим, вокалісту – чітко артикулювати текст пісні. Сценічне мовлення тісно пов'язане зі сценічною дією: слово має бути

дієвим, тобто спонукати до дії або бути результатом внутрішньої дії персонажа.

Формування комунікативних навичок. Сценічне мовлення – це, перш за все, спілкування. На заняттях студенти вчать не лише говорити, а й слухати партнера, реагувати на його репліки, вибудовувати діалог. Це сприяє розвитку навичок ансамблевої взаємодії, що є критично важливим у колективних видах мистецтва.

Стимулювання креативних навичок. Вправи на розвиток мовленнєвої виразності, імпровізаційні завдання, робота з різними мовленнєвими характеристиками персонажів активізують творчу уяву та фантазію студентів. Пошук адекватних мовних засобів для втілення художнього образу є творчим процесом, що вимагає креативного мислення.

Збагачення емоційного інтелекту та емпатії. Працюючи над інтонаційною палітрою, передачею різних емоційних станів через голос та мову, студенти розвивають здатність розпізнавати, розуміти та відтворювати емоції, що сприяє розвитку емпатії – важливої якості для будь-якого митця.

Підвищення сценічної впевненості та саморегуляції. Володіння своїм голосом та мовленнєвим апаратом надає студенту впевненості на сцені, допомагає впоратися зі сценічним хвилюванням. Дихальні вправи, що є частиною тренінгу сценічного мовлення, також сприяють психоемоційній саморегуляції.

Таким чином, розвиток мовленнєвої культури є невід'ємною частиною становлення митця, органічно вплітаючись у процес формування його професійної майстерності.

Розглянемо методи та прийоми розвитку сценічного мовлення студентів які доцільно використовувати для мистецьких цілей.

Формування навичок сценічного мовлення – це тривалий і послідовний процес, що вимагає використання комплексу методів та прийомів. Його можна умовно поділити на кілька етапів:

Діагностичний етап. На цьому етапі відбувається виявлення індивідуальних особливостей мовленнєвого апарату студентів, наявних недоліків (дикційних, голосових, орфоепічних) та потенційних можливостей. Доцільним в цей період є використання методів спостереження, аналізу читання текстів, запис та прослуховування голосу.

Підготовчий етап спрямований на усунення м'язових затисків, розвиток мовленнєвого дихання та артикуляційного апарату.

На цьому етапі доцільно використовувати такі методи:

Дихальна гімнастика. Комплекси вправ для розвитку діафрагмального дихання, подовження видиху, тренування опори звуку (за методиками О. Стрельникової, К. Станіславського).

Артикуляційна гімнастика. Вправи для розігріву та тренування м'язів губ, язика, щелеп, м'якого піднебіння.

Дикційні вправи. Робота над чіткістю вимови окремих звуків, складів, слів; використання скоромо-

вок, чистомовок, фраз із важкими для вимови поєднаннями звуків.

Основний етап. На цьому етапі відбувається робота над постановкою голосу, орфоепією, інтонаційною виразністю та логікою мовлення.

Основними методами роботи є:

Голосовий тренінг. Вправи на розширення діапазону, розвиток сили, польотності, гнучкості голосу, використання резонаторів.

Робота над орфоепією. Засвоєння норм літературної вимови, робота зі словниками наголосів, аналіз типових помилок.

Інтонаційно-логічний аналіз тексту. Читання та розбір літературних творів (проза, поезія, драматургія) з акцентом на виявленні логічних наголосів, пауз, інтонаційних малюнків.

Вправи на розвиток мовленнєвої виразності. Етюди, імпровізації, читання за ролями, створення мовленнєвих характеристик персонажів.

Робота з мікрофоном. Особливості мовлення під час роботи з підсилювальною апаратурою.

Інтеграційний етап. На цьому етапі відбувається застосування набутих мовленнєвих навичок у комплексній мистецькій діяльності – в акторських етюдах, уривках з вистав, вокальних номерах, режисерських розробках.

Важливу роль відіграє педагог, який не лише передає знання та формує вміння, а й створює атмосферу творчого пошуку, заохочує до самостійної роботи та рефлексії.

Для того, щоб заняття зі сценічного мовлення максимально сприяли формуванню мистецьких навичок студентів, необхідно дотримуватися певних педагогічних умов:

Системність та послідовність. Навчання сценічному мовленню має бути регулярним, із поступовим ускладненням завдань.

Практична спрямованість. Перевага має надаватися практичним вправам, тренінгам, роботі з конкретним художнім матеріалом.

Індивідуальний підхід. Врахування психофізіологічних особливостей кожного студента, його рівня підготовки.

Міждисциплінарні зв'язки. Тісна інтеграція курсу сценічного мовлення з іншими фаховими дисциплінами.

Створення творчої атмосфери. Забезпечення сприятливого психологічного клімату на заняттях, де студенти не бояться експериментувати.

Використання різноманітних навчальних матеріалів. Залучення широкого спектру текстів – класичної та сучасної драматургії, поезії, прози, публіцистики.

Мотивація та стимулювання. Підтримка інтересу студентів до оволодіння мовленнєвою культурою через демонстрацію її значущості для майбутньої професії.

Регулярний зворотний зв'язок та рефлексія. Конструктивний аналіз роботи студентів, допомога в

усвідомленні досягнень та недоліків, стимулювання до самоаналізу.

Дотримання цих умов дозволить перетворити заняття зі сценічного мовлення на дієвий інструмент розвитку не лише мовленнєвих, а й загальних мистецьких компетенцій майбутніх фахівців.

Проведене дослідження дозволяє зробити **висновок**, що сценічне мовлення є невід'ємною та надзвичайно важливою складовою професійної підготовки студентів творчих спеціальностей. Воно виступає не лише як сукупність технічних навичок правильної та виразної вимови, а й як потужний засіб формування широкого спектру мистецьких навичок, включаючи інтерпретаційні, виконавські, комунікативні та креативні.

Оволодіння компонентами сценічного мовлення – диханням, голосом, дикцією, орфоепією, інтонацією та виразністю – дозволяє майбутньому митцю ефективно втілювати художні задуми, створювати переконливі образи, встановлювати глибокий контакт з аудиторією та успішно реалізовуватися у своїй професійній діяльності.

Ефективність формування мистецьких навичок засобами сценічного мовлення значною мірою залежить від правильно обраної методики навчання та створення відповідних педагогічних умов, таких як системність, практична спрямованість, індивідуальний підхід, міждисциплінарна інтеграція та творча атмосфера в освітньому процесі.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у розробці диференційованих методик викладання сценічного мовлення для студентів різних мистецьких спеціалізацій, у вивченні можливостей використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для вдосконалення мовленнєвих навичок, а також у дослідженні психологічних аспектів подолання мовленнєвих бар'єрів та розвитку сценічної впевненості у майбутніх митців.

1. Апресян Г.З. Виразне читання. *Навчальний посібник*. Київ: Ліра-К, 2014.
2. Благодир Л.В. Сценічне мовлення як засіб формування професійних навичок майбутнього актора. Київ: КНУКіМ, 2020.
3. Васильєв Ю.А. Техніка і культура мовлення. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015.
4. Голубев І.С. Культура сценічної мови актора. Львів: Літопис, 2019.
5. Драмарецька К.С. Сценічне мовлення: теорія і практика. Київ: Видавничий дім «Слово», 2018.
6. Заболотна О.В. Культура мови і сценічне мовлення. Київ: Видавничий центр КНУ, 2016.
7. Івановська О.С. Мовленнєва майстерність у творчій діяльності: від теорії до практики. Одеса: Видавництво ОНАС, 2022.
8. Козлянінкова І.П. Сценічна мова. *Підручник для ВНЗ*. Київ: Ліра-К, 2012.
9. Сагайдак В.П. Темпоритм у сценічному мовленні як засіб акторської виразності. Харків: Факт, 2020.

10. Соколова Н.О. Взаємозв'язок сценічного мовлення та руху в процесі формування акторської майстерності. Київ: КНУКіМ, 2021.
11. Станіславський К.С. Робота актора над собою. Київ: Мистецтво, 1988.
12. Чеберкус Г.В. Методика викладання сценічного мовлення у контексті інтегрованої мистецької освіти. Полтава: ПНПУ, 2021.
13. Чехов М.А. Про техніку актора. Київ: Знання, 2000.

1. References

1. Apriecian G.Z. (2014). *Vyrazne chytannia* [Expressive Reading]. Kyiv: Lira-K. (in Ukrainian).
2. Blahodyr L.V. (2020). *Stsenichne movlennia yak zasib formuvannia profesiinykh navychok maibutnoho aktora* [Stage Speech as a Means of Forming the Professional Skills of a Future Actor]. Kyiv: KNUKіM. (in Ukrainian).
3. Cheberkus G.V. (2021). *Metodyka vykladannia stsenichnoho movlennia u konteksti intehrovanoi mystetskoї osvity* [Methodology of Teaching Stage Speech in the Context of Integrated Arts Education]. Poltava: PNPУ. (in Ukrainian).
4. Chekhov M.A. (2000). *Pro tekhniku aktora* [On the Technique of Acting]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian).
5. Dramaretska K.S. (2018). *Stsenichne movlennia: teoriia i praktyka* [Stage Speech: Theory and Practice]. Kyiv: Vydavnychi dim «Slovo». (in Ukrainian).
6. Holubiev I.S. (2019). *Kultura stsenichnoi movy aktora* [The Culture of an Actor's Stage Speech]. Lviv: Litopys. (in Ukrainian).
7. Ivanovska O.S. (2022). *Movlennia maistervist u tvorchii diialnosti: vid teorii do praktyky* [Speech Mastery in Creative Activity: From Theory to Practice]. Odesa: Vydavnytstvo ONAS. (in Ukrainian).
8. Kozliannikova I.P. (2012). *Stsenichna mova. Pidruchnyk dlia VNZ* [Stage Language. A Textbook for HEEs]. Kyiv: Lira-K. (in Ukrainian).
9. Sahaidak V.P. (2020). *Temporitm u stsenichnomu movlenni yak zasib aktorskoї vyraznosti* [Tempo-Rhythm in Stage Speech as a Means of Actor's Expressiveness]. Kharkiv: Fakt. (in Ukrainian).
10. Sokolova N.O. (2021). *Vzaiemozviazok stsenichnoho movlennia ta rukhu v protsesi formuvannia aktorskoї maistervosti* [The Interrelation of Stage Speech and Movement in the Process of Forming Acting Mastery]. Kyiv: KNUKіM. (in Ukrainian).
11. Stanislavski K.S. (1988). *Robota aktora nad soboiu* [An Actor's Work on Himself]. Kyiv: Mystetstvo. (in Ukrainian).
12. Vasyliev Yu.A. (2015). *Tekhnika i kultura movlennia* [Technique and Culture of Speech]. Kyiv: Vydavnychi dim «Slovo». (in Ukrainian).
13. Zabolotna O.V. (2016). *Kultura movy i stsenichne movlennia* [Language Culture and Stage Speech]. Kyiv: Vydavnychi tsentr KNU. (in Ukrainian).

Отримано редакцією журналу / Received: 31.10.25
Прорецензовано / Revised: 12.11.25
Схвалено до друку / Accepted: 15.11.25